Onder steunings team

ZORG SAMEN STEEDS BETER VOOR DE JEUGD

Ervaringen uit het proces van sluiting van

DE HOENDERLOO GROEP

Jongeren en wettelijk vertegenwoordigers aan het woord

Inleiding

Op 12 mei 2021 heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen, waarin de Kamer staatssecretaris Blokhuis vraagt alle jongeren die door de sluiting van De Hoenderloo Groep (DHG) ergens anders heen moesten, na te bellen en te vragen of ze op hun plek zitten, en indien dit niet het geval is dit alsnog zo spoedig mogelijk te regelen, en de Kamer hier over te informeren.
Tijdens het debat had de staatssecretaris al toegezegd dit na te gaan vragen.

Staatssecretaris Blokhuis heeft aan het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (team Oppakken en Leren van Complexe Casuïstiek) gevraagd dit onafhankelijke onderzoek op te zetten en uit te voeren, in afstemming met zorgaanbieder Pluryn. Ook is gevraagd om een oplossing te creëren voor jongeren die mogelijk nog geen passende plek hebben. In een aanvullende motie is gevraagd om na te gaan bij de jongeren en hun ouder(s) of zij zich veilig hebben gevoeld om melding te doen van hun klachten en onzekerheden bij Pluryn, de huidige zorgaanbieder, het Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg (AKJ), de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ), of de Inspectie van het Onderwijs (IvhO).

Uit de contacten met Pluryn is gebleken dat zij zelf al bezig waren met een onderzoek naar de jongeren die vanuit de Hoederloogroep zijn doorgeplaatst binnen Pluryn. Dit onderzoek heeft eenzelfde onderzoeksvraag, namelijk: hoe gaat het nu met de jongeren die eerder op DHG verbleven en is het huidige aanbod passend? In afstemming met Pluryn is daarom besloten om vergelijkbare onderzoeksopzet te gaan hanteren zodat, met toestemming van de geïnterviewden, de uitkomsten onderling gedeeld kunnen worden. De onafhankelijkheid ten opzichte van Pluryn is hierbij geborgd gebleven.
Hiernaast vond een onderzoek naar het gehele proces van de sluiting plaats, dit onderzoek is uitgevoerd door het Verweij-Jonker Instituut en is inmiddels afgerond (zie: Afbouw van residentiële jeugdhulp. Lessen en dilemma's uit het proces van sluiting van De Hoenderloo Groep, door O. de Zwart en A. de Brock, 2021).

De voorliggende rapportage is een verslag van het onderzoek dat juni 2021 is uitgevoerd door het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd. Jongeren, ouders en voogden zijn hierin nadrukkelijk aan het woord, en zichtbaar in quotes van geïnterviewden. We spreken in deze rapportage over ouders als we het hebben over ouders en voogden. Als we nadrukkelijk het perspectief van een voogd benoemen in een quote, zullen we dat apart benoemen.

Nadat in de eerste paragrafen de opzet van het onderzoek, de wijze van dataverzameling, en een beschrijving van de doelgroep wordt toegelicht, worden de volgende hoofdvragen successievelijk beantwoord:

- Hoe gaat het nu met de jongeren die door de sluiting een andere plek hebben moeten krijgen?
- Zitten de jongeren nu op hun plek?
- Hebben zij zich veilig gevoeld om eventuele klachten te melden?

In de tussenliggende paragrafen wordt nader ingegaan op factoren die een rol kunnen spelen in het al dan niet als passend ervaren van de huidige plek. Hierbij wordt steeds een vergelijking gemaakt met deze factoren ten tijde van DHG toen deze nog niet gesloten was. Vervolgens wordt stil gestaan bij de impact die het sluitingsproces op de ouders heeft gehad.
Tot slot volgt een korte weergave van de inzet die het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd heeft gedaan ten behoeve van jongeren en ouders die in juni 2021 behoefte hadden aan ondersteuning door een onafhankelijke partij.
We eindigen deze rapportage met enkele aanbevelingen en reflecties.

Methode

Onderzoeksdoel
Zicht krijgen op hoe het met jongeren en ouders gaat na sluiting van DHG en waar nodig ondersteuning bieden om te komen tot een passend aanbod**.**

Respondenten
In het onderzoek hebben we ons gericht op de jongeren voor wie als gevolg van de sluiting van DHG een nieuwe plek gezocht moest worden omdat ze op 1 augustus 2020 nog niet klaar zouden zijn met hun behandeling. Dit betreft in ieder geval de groep van 40 jongeren die in de augustusbrieven aan de Tweede Kamer genoemd zijn. Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen, zijn ook jongeren en hun ouders/voogden benaderd van wie Pluryn heeft benoemd dat zij extra aandacht nodig hadden omdat reguliere uitstroom voor 1-8-2020 niet in de lijn der verwachtingen lag. Dit zijn er 23. Hiermee komt het totaal aantal jongeren op 63.

Aanmeldproces respondenten
De namen van de 63 jongeren zijn bekend bij Pluryn. Een deel van de niet-reguliere uitstromers heeft een vervolgplek gekregen binnen Pluryn (27 jongeren). Deze jongeren en hun ouders/voogden zijn door Pluryn op de hoogte gebracht en gevraagd of zij toestemming geven om door OZJ benaderd te worden. De 36 jongeren (en ouders/vooogden) die elders verblijven, zijn via de eerstvolgende nieuwe zorgaanbieder benaderd voor deelname.
De totale regie van namen en de controle hiervan ligt om privacyredenen bij Pluryn. Dit proces is zeer zorgvuldig opgepakt en gevolgd. De namen van respondenten die zich spontaan hebben gemeld bij OZJ, zijn gecheckt bij Pluryn om te controleren of ze vallen binnen de scope van dit onderzoek.

Aan de respondenten die intern bij Pluryn verblijven en die door OZJ zijn geïnterviewd, is gevraagd of zij toestemming geven om hun onderzoeksgegevens anoniem te delen met Pluryn. Deze data worden door onderzoekers van Pluryn meegenomen in een breder onderzoek naar doorstroom vanuit DHG naar elders binnen Pluryn. Alle respondenten hebben deze toestemming gegeven.

In het geval er een vervolgtraject gestart moest worden, of opnieuw gekeken moest worden naar een maatwerkoplossing, is in afstemming met ouders/voogden en jongere, informatie gedeeld met de huidige zorgaanbieder en is een adviseur van het OZJ betrokken voor het oppakken van de vraag.

Data-analyse
Voor de data-analyse analyse zijn alle gegevens verwerkt en geanalyseerd in SPSS, een statistisch computerprogramma ontwikkeld voor de sociale wetenschappen. De kwantitatieve resultaten zijn aangevuld met de kwalitatieve gegevens uit de interviews. Dit geeft een diepere onderbouwing.

De interviews

Er zijn 63 jongeren én hun ouders/voogden benaderd voor deelname aan de interviews. Door zowel jongeren als wettelijk vertegenwoordigers te benaderen voor de interviews, hebben we de kans vergroot om vanuit verschillende perspectieven verhalen over de sluiting op te halen.

Er is hard gewerkt om zoveel mogelijk jongeren/ouders te bereiken. Vanuit Pluryn zijn diverse acties uitgevoerd om zoveel mogelijk deelnemers te krijgen, er zijn diverse herinneringen gestuurd, en uiteindelijk een brief vanuit de directie. Deze acties zijn steeds zorgvuldig opgevolgd. In een extra poging om de extern geplaatste jongeren te bereiken heeft de IGJ daar bovenop contact opgenomen met de nieuwe zorgaanbieders om aandacht te vragen voor dit onderzoek.

In de planning van de interviews is door OZJ medewerkers rekening gehouden met de mogelijkheden van de deelnemers. Zo zijn diverse interviews in avonduren of het weekend afgenomen, en is er rekening gehouden met school- en verloftijden van de jongeren zelf. Alle interviews zijn online afgenomen, afhankelijk van de voorkeur van de geïnterviewde was dat telefonisch, dan wel via beeldbellen. De interviews met de ouders/voogden duurden gemiddeld een uur tot anderhalf uur. De jongeren waren wat korter van stof, deze interviews duurden een half uur tot driekwartier.

Helaas is het niet gelukt om alle mensen te interviewen die aanvankelijk hadden toegezegd deel te gaan nemen. Sommige deelnemers hebben zich later alsnog afgemeld of reageerden niet meer op berichten vanuit OZJ. We missen hierdoor de verhalen van 5 jongeren, omdat in die gevallen niemand meer heeft deelgenomen aan het interview terwijl dit wel was toegezegd. Drie van deze jongeren zaten extern en twee jongeren zaten intern bij Pluryn.

In ongeveer 2/3 van de gevallen heeft één respondent deelgenomen aan het interview (jongere of ouder/voogd). In ongeveer 1/3 van de gevallen zijn zowel jongere als een ouder of voogd geïnterviewd. In totaal hebben slechts 2 voogden deelgenomen aan het onderzoek. De overige voogden gaven wel toestemming aan de jongere om deel te nemen, maar deden zelf niet mee.

In de planningsfase van de interviews, hebben zich 6 jongeren/ouders spontaan gemeld bij VWS/OZJ, met het verzoek hen te ondersteunen bij het organiseren van een passend aanbod. 3 van deze jongeren bleken niet bij de onderzoeksgroep te horen, en door Pluryn te worden beschouwd als zogenaamde ‘reguliere uitstromers’. Deze jongeren zijn uiteraard wel geholpen in het zoeken naar passende zorg, maar er is door OZJ geen interview afgenomen in het kader van de sluiting van DHG.

De jongeren

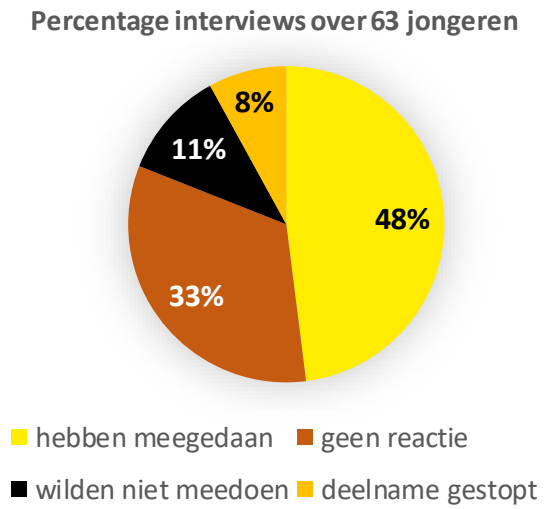
Zoals eerder benoemd waren er 63 jongeren én hun ouders/voogden in beeld om te benaderen. Het onderzoeksteam van OZJ heeft uiteindelijk 19 jongeren, 18 ouders en 2 voogden geïnterviewd over de ervaringen van 30 verschillende jongeren. Van deze 30 jongeren verblijven er 23 intern bij Pluryn, 7 jongeren zijn extern geplaatst na de sluiting.

In de meeste gevallen zijn de antwoorden gegeven door 1 respondent (een jongere of een ouder), in 9 gevallen hebben zowel de jongere als de ouder/voogd deelgenomen aan het interview en is vanuit verschillende perspectieven gekeken naar het verhaal van de jongere in het sluitingsproces. Van het totaal aantal van 63 jongeren die niet-regulier zijn uitgestroomd ten gevolge van de sluiting van DHG, weten we dus van ongeveer de helft van de jongeren hoe het nu met ze gaat, en of ze passende zorg ontvangen.

Analyse van de resultaten van de jongeren en de ouders/voogden laat zien dat er *geen significante verschillen* zijn in hoe jongeren en ouders/voogden de hoofdvragen hebben beantwoord. Ditzelfde geldt voor de intern en de extern geplaatste jongeren. In het geval er een significant verschil is in de antwoorden op bepaalde subvragen, is dit apart uitgewerkt.

Van de jongeren waarover wordt gesproken in deze onderzoeksgroep, zijn er 26 jongens en 4 meisjes, allemaal in de leeftijd tussen 11 en 18 jaar. Uit de verhalen, van en over deze jongeren, blijkt dat zij allemaal reeds een lange geschiedenis in de hulpverlening achter de rug hebben voordat ze op DHG terecht kwamen. Hun schoolloopbaan is veelal onderbroken geweest. Ook hebben veel jongeren, en hun ouders, te maken gehad met crisisplaatsingen, doorplaatsingen en alle onzekerheid die dit met zich mee heeft gebracht in hun nog jonge levens. Bij ongeveer de helft van de jongeren was sprake van een ondertoezichtstelling of voogdij. Bij de andere helft was geen (gezins)voogd betrokken.

De jongeren verbleven op DHG overwegend op een open groep, een enkeling verbleef gesloten. Ze volgden bijna allemaal onderwijs op het Hoenderloocollege (speciaal onderwijs).
De voorgeschiedenis én de problematiek van de jongeren (complexe vormen van autisme, hechtingsproblematiek, trauma en gedragsproblematiek) vragen om een stabiele woon- en schoolomgeving en een doorlopende behandellijn met vertrouwde begeleiders.

Hoe gaat het met de jongeren?

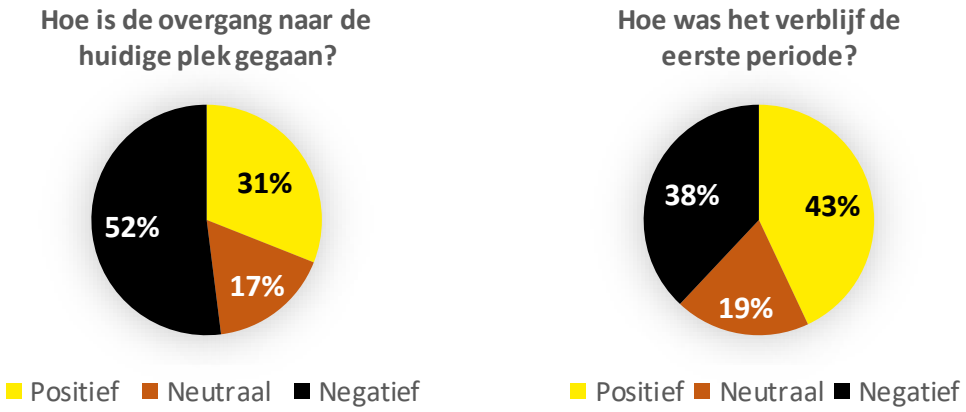
Uit de interviews over 30 jongeren blijkt dat het nu met ruim de helft van de jongeren (55%) goed gaat. Met 27% gaat het wisselend en met 18% gaat het slecht. Achter deze cijfers zit een verhaal, dat voor veel jongeren ongeveer een jaar heeft geduurd, en gaat over een hele onzekere en onrustige periode voorafgaand aan de sluiting. Deze periode is door het merendeel van de respondenten als zeer negatief ervaren. Er was veel onzekerheid en onduidelijkheid over het vervolg, personeel ging weg en er was veel onrust bij alle betrokkenen. ***"De laatste tijd daar was afschuwelijk door de onzekerheid".*** De corona pandemie, het beperkt aantal vervolgplekken én het grote aantal jongeren dat een nieuwe plek moest krijgen was hier zeker op van invloed.

De respondenten hebben weinig samenwerking ervaren in de keuze voor een vervolgplek. Het overleg vanuit Pluryn ***'"voelde als een formaliteit".*** Ook werd een gebrek aan goede opties, en gebrek aan keuzemogelijkheden ervaren. ***"Je kreeg één optie aangeboden, maar een alternatief was er niet".*** Veel respondenten voelden zich met hun rug tegen de muur staan, en hebben het gevoel gehad dat hun zorgen niet serieus werden genomen. Daarnaast was er weinig tijd om deze zorgen te delen. De gesprekken konden alleen onder werktijd plaatsvinden, wat voor veel ouders een struikelblok was. Voor 50% van de respondenten voelt het daarom dat er geen overleg is geweest.

Een enkele jongere heeft de laatste periode op DHG als positief ervaren, juist omdat er nog maar een paar jongeren aanwezig waren op de groep en er in sommige gevallen wel nog bekende begeleiders in dienst waren. ***"Het was gezellig en op het einde maakten ze er een feestje van; er waren er ook al jongeren weg dus het was rustiger op de groep".***

De overgang naar de vervolgplek is ook voor veel respondenten erg onrustig geweest; alle toezeggingen ten spijt, hebben respondenten niet ervaren dat er tijdig plannen werden gemaakt en dat er een grondige voorbereiding kon worden getroffen. Ondanks de opstartproblemen die er op de nieuwe plek werden gezien, is de eerste periode toch wat minder negatief ervaren dan werd gevreesd. Wat mensen konden verdragen als 'opstartproblemen' verschilde hierbij sterk. Een en ander was afhankelijk van de aanwezigheid van bekende begeleiding en of er een goede overdracht was geweest. Jongeren die tot de sluiting met onbekend personeel op DHG hebben gezeten, ervaarden geen goede overdracht.

Hoe gaat het met de jongeren?

Uit de verhalen van en over de jongeren met wie het nu goed gaat, blijkt dat het ook bij hen enige tijd heeft geduurd voordat ze zich hebben herpakt na de sluitingsperiode. Het heeft tijd gekost voordat ze gewend waren op de nieuwe plek en voordat onderwijs, vrije tijd en behandeling goed waren geregeld.
"Het gaat best wel goed. Hij heeft veel tijd nodig gehad om te wennen en 'zijn gedrag' te laten zien. Hij heeft veel overplaatsingen gehad en daardoor achterstand in de behandeling opgelopen. Nu is hij eindelijk ergens wat langer en kunnen ze daar met hem aan de slag".

Met 27% van jongeren gaat het nu wisselend. Er zijn nog regelmatig problemen, de jongeren zijn soms nog boos en verdrietig, en de overgangsperiode heeft veel impact gehad op hun ontwikkeling. Hun ouders maken zich zorgen over de stabiliteit van deze jongeren, want de wisselingen in verblijf, onderwijs en behandeling hebben gezorgd voor een achteruitgang of stilstand in de ontwikkeling.
"Sinds ik weg ben bij DHG is het bergafwaarts gegaan, ook met mijn gedrag. Angst en paniek is erbij gekomen. Ik voelde me niet serieus genomen en dat heeft schade aangericht. Ik vertrouw begeleiding niet meer. En dan word ik agressief. Verbaal. Ik ben nu thuis en dat gaat redelijk"

Een kleine groep geeft aan dat het nu slecht gaat en dat angsten, somberheid en onrust zijn toegenomen. Aangegeven wordt dat de vervolgplek niet aansloot, en dat (gedrags)problemen fors zijn toegenomen.
"Het gaat niet goed! Ik ben depressief, heb geen perspectief, zie het soms niet meer zitten. Ik wil mijn spullen pakken en weglopen of ik krijg een driftbui. Ik zie veel jongeren komen en gaan, maar ik ben de enige die er na 8 maanden nog is. Over een paar maanden word ik 18 jaar, hier wacht ik maar op."

34% van de respondenten ervaart nu nog klachten naar aanleiding van de sluiting. ***"Het was een traumatisch jaar, waar ik nog vaak aan terug denk".***
Hierbij valt op dat de jongeren minder klachten rapporteren dan de ouders.

De sluiting kwam bij veel jongeren hard aan: ***"het was jammer, stom, teleurstellend omdat ik mensen achter moest laten die ik niet wilde achterlaten***".
Een aantal jongeren was het liefst op DHG gebleven en heeft zoveel moeite gehad met de sluiting dat hun ouders geen toestemming gaven voor een interview met de jongere zelf, omdat dit te veel zou ontregelen.
"Hij is fors achteruit gegaan sinds de sluiting. Hij heeft veel moeite om mensen te vertrouwen en zijn vertrouwen is nu eigenlijk helemaal weg. Zijn schoolresultaten zijn ook fors achteruit gegaan. Hij wilde pertinent niet weg bij DHG. "

Bij 12 jongeren uit de onderzoeksgroep en 3 jongeren buiten de onderzoeksgroep was behoefte aan het vinden van een passende plek of zorg of het organiseren van maatwerk. Met deze vragen is een adviseur, van het team Oppakken en Leren van Complexe Casuïstiek, vervolgens aan de slag gegaan. In paragraaf 'Ervaringen in het oppakken van vragen' wordt hier nader op in gegaan.

Zitten de jongeren op hun plek?

De Tweede Kamer vroeg zich niet alleen af hoe het nu met de jongeren gaat, maar ook of ze nu op hun plek zitten, en als dit niet het geval is, of er zo snel mogelijk een passend aanbod kan worden georganiseerd.
Om deze vraag te kunnen beantwoorden, hebben we verschillende vragen aan de jongeren en hun ouders/voogd voorgelegd. Wat wel of niet passend is, kan namelijk per kind verschillen en is afhankelijk van meerdere factoren.

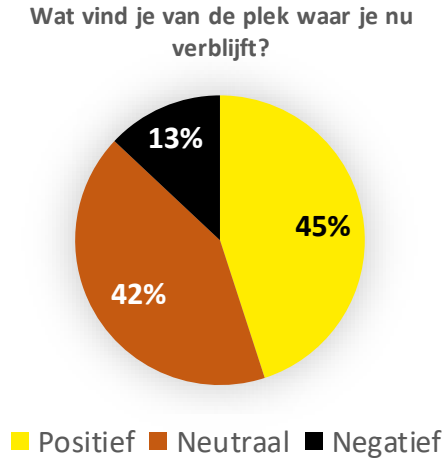
Als we de vraag heel open stellen (wat vind je van de plek waar je nu verblijft?), dan antwoordt 45% van de respondenten positief te zijn over de huidige plek. Ongeveer eenzelfde aantal (42%) antwoordt neutraal (er zijn positieve en negatieve elementen). Een klein gedeelte van de respondenten (13%) is uitgesproken negatief over de huidige plek.

Hoe de huidige plek wordt ervaren, is niet gerelateerd aan de veiligheid die de jongeren ervaren. Dat zit bij de meeste jongeren namelijk wel goed: 73% zegt zich veilig te voelen op de huidige plek, 16 % voelt zich wisselend veilig en 11% voelt zich onveilig. Met de 3 jongeren die zich onveilig voelen op de huidige plek, lopen gesprekken om te kijken waar meer passende zorg kan worden geboden.

Het merendeel weet ook hoe lang ze op de huidige plek kan blijven (71%). Wat daarna hun perspectief is, en waar ze naar toe werken, weet 2/3e van de jongeren echter niet. Hier ligt een belangrijk aandachtspunt dat in veel gesprekken naar voren komt: veel jongeren en ouders maken zich zorgen wanneer het einde van de behandeltermijn, of de grens van 18+ nadert.

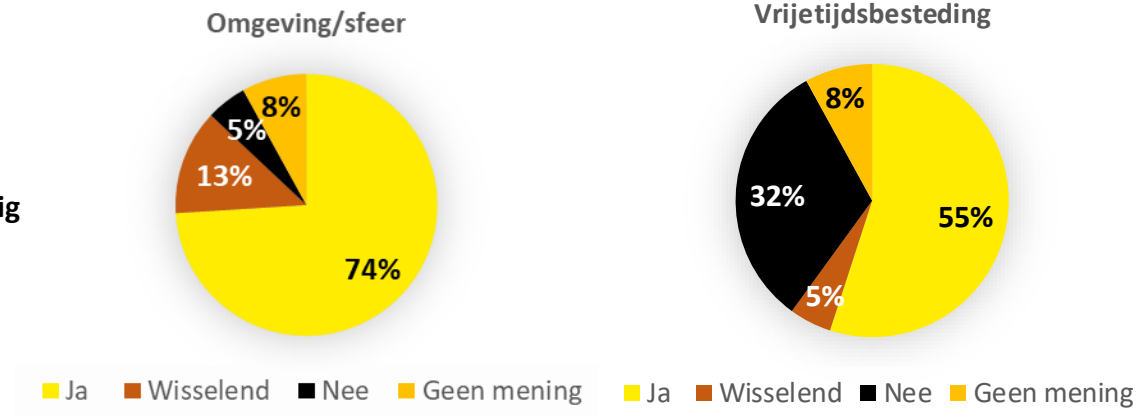
Het gebrek aan perspectief is een onderwerp dat niet per se gerelateerd is aan de sluiting van de Hoederloogroep. Het is een onderwerp dat wij als team Oppakken en Leren van Complexe Casuïstiek van OZJ regelmatig tegenkomen als een pijnpunt in de jeugdzorg. Bij ouders waarbij de inschatting is dat hun kind langdurig intensieve ondersteuning nodig heeft, leven vragen over de overgang van de Jeugdwet naar Wlz. Diverse ouders zeggen dat ze proactief op zoek gaan naar informatie en bijna alles zelf regelen. Ze missen daarin goede begeleiding of iemand die voor hen daarin de regie pakt. Het is in hun beleving vaak op goed geluk, dat ze de juiste informatie vinden. Ze hebben vragen over financiering, passende woonplekken, en het aanleren van vaardigheden voor zelfstandig wonen. Deze onderwerpen komen terug in de interviews. En hoewel dit los kan staan van het sluitingsproces, is het voor de jongeren die momenteel opnieuw onzekerheid ervaren over hun toekomstperspectief, een nieuwe stressbron. Terwijl ze juist behoefte hebben aan een stabiele omgeving, een doorlopende behandellijn en vertrouwde begeleiders.

Een andere rode draad in de antwoorden op de vraag of de jongeren nu op hun plek zitten betreft de behandeling die de jongeren hebben ontvangen na het sluitingsproces. In de paragraaf over behandeling gaan we hier verder op in.

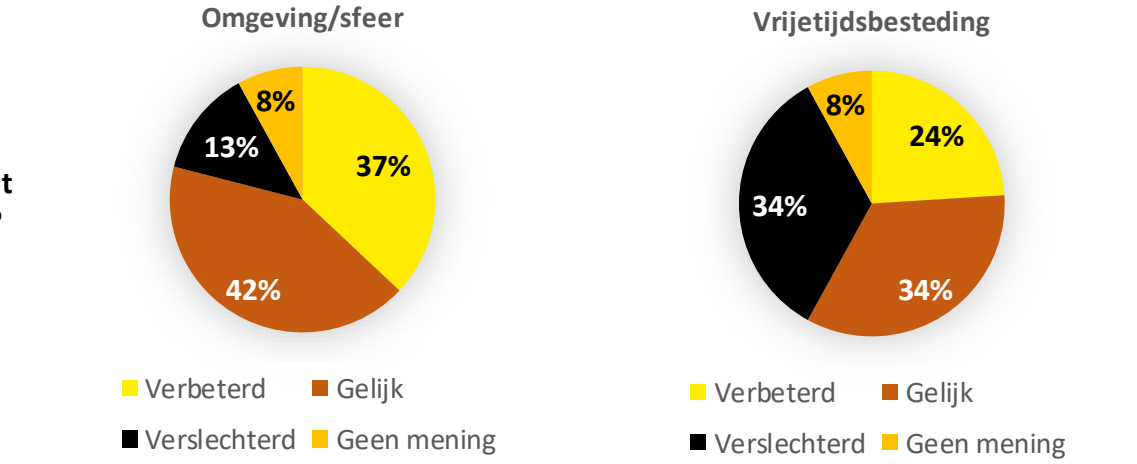

Sfeer en omgeving

Past dit bij wat je nodig hebt?

Verschilt dit t.o.v. DHG?

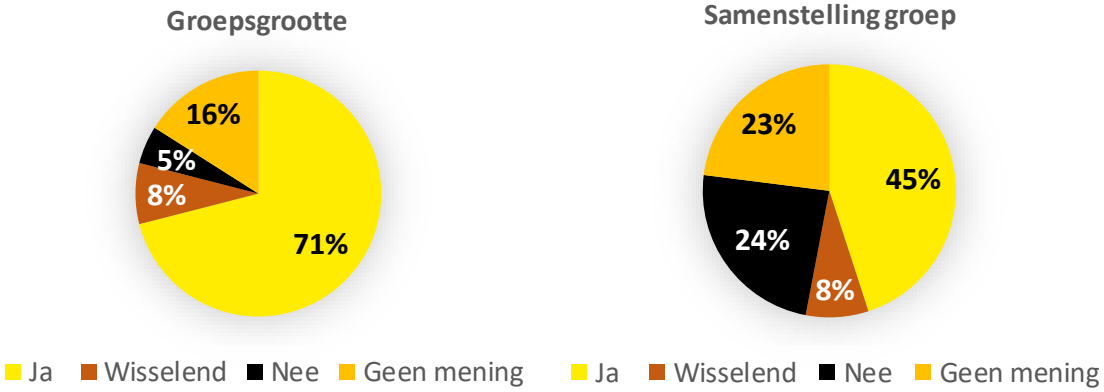
Door de sluiting van DHG, verhuisden de jongeren van een terreinvoorziening met verschillende mogelijkheden naar woningen en voorzieningen verspreid door het land. Hoewel het DHG terrein een groot terrein was, bleek dit vertrouwd en kleinschalig aan te voelen. ***"Ik (voogd) plaatste graag jongeren bij DHG. Het was daar gewoon goed."*** Het terrein wordt door veel respondenten gemist: de jongeren hadden op DHG veel mogelijkheden voor behandeling en vrije tijd. Er was altijd wel iemand om mee te spelen en er werden veel activiteiten georganiseerd. De begeleiding organiseerde leuke uitjes voor de jongeren. Iedereen had daar veel plezier in. ***''Mijn zoon kreeg kookles op de Hoenderloogroep, dat is een fijne ontwikkeling. Zeker voor zijn toekomst!''***

Als er wel eens problemen waren, dan wisten begeleiders snel wie daarbij betrokken waren en kon er adequaat worden gehandeld. Door de beschutting van het terrein waren er weinig prikkels vanuit de omliggende dorpen. Het gaf ouders en jongeren een veilig gevoel dat problemen vooral op het terrein voorkwamen en niet in de maatschappij. ***"Deze nieuwe omgeving is niet veilig voor kwetsbare jongeren, het is een open veld met een paar boompjes, andere groepen zijn dichtbij; de jongeren kunnen nu van slaapkamer naar slaapkamer praten. Ik (moeder) had op DHG minder zorgen, daar was hij veel meer geïsoleerd, als daar wat gebeurde was het op terrein en met spullen van het terrein, dat was anders dan hoe hij nu de wereld in trekt, en het daar doet."***

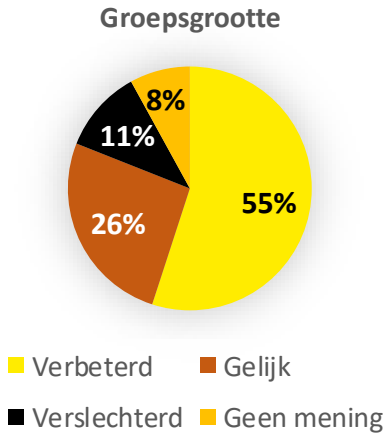
De grote gebouwen van DHG worden niet gemist. De kamers van de kleinschalige voorzieningen sluiten beter aan, het voelt huiselijker en warmer aan. ***"Het is nu stukken beter dan bij DHG. Ze hebben heel erg best gedaan om het zo huiselijk en fijn mogelijk te maken. DHG leek net een gevangenis. Het pand alleen al met al die kamers, daar ging ik (moeder) huilend weg. Niet huiselijk, echt een instelling. Al deed de begeleiding echt z'n best. Hier is de inrichting veel huiselijker met plantjes."***

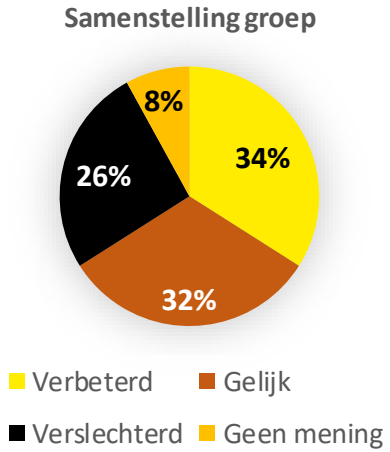
De nieuwe groep

Past dit bij wat je nodig hebt?

Verschilt dit t.o.v. DHG?

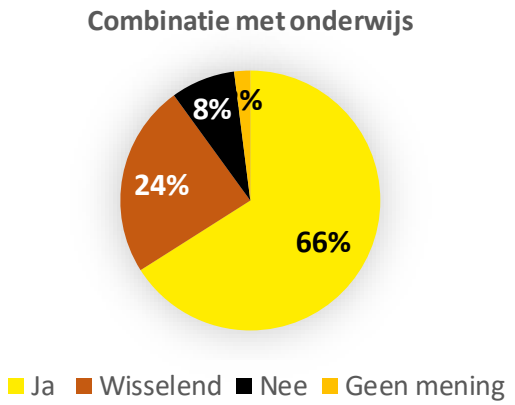
Dat de meeste jongeren kleinschaliger zijn gaan wonen, wordt als een verbetering gezien, en als passend bij wat ze nodig hebben. Minder groepsgenoten betekent minder prikkels en meer rust. ***"Er is nu niet echt ruzie, en nooit echt een conflict en dat is fijn".***
"Ik zat eerst met 10 jongeren en nu met 5 jongeren en dat scheelt heel veel".
Voor een aantal jongeren is een kleinschalige voorziening nog te overprikkelend; zij zijn daarom alleen gaan wonen of zijn bezig met training om terug naar huis te gaan.

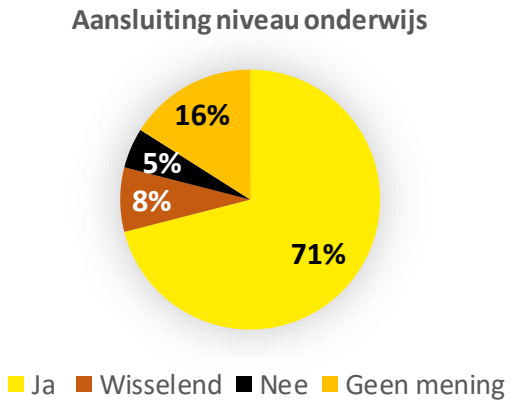
Voor sommige jongeren heeft het kleinschalig verblijf een keerzijde, namelijk wanneer de samenstelling van de groep niet goed aansluit bij hun leeftijd of behoeftes. Zo zijn er jongens die niet graag met veel meisjes wonen, en jongeren boven de 14 die samenwonen met 11-12 jarigen waarmee ze de aansluiting missen. Door de grotere groepen op DHG én het feit dat daar meerdere groepen waren, was dit probleem daar minder aan de orde. ***"Ik kan het er wel mee vinden; alleen willen ze nu minder buiten spelen dan op DHG; de jongens op DHG hadden best veel dezelfde interesses"***

"Ik vind de groep niet prettig en zou meer leeftijdsgenoten willen. Ik vind ook dat het contact beter kan, meer respect en meer aandacht voor de jongeren. Hier is het al beter dan bij DHG, maar later, als ik zelf groepsleiding ben, wil ik het beter doen. "
Kleinschalig wonen betekent ook minder begeleiding. In de gevallen waar een ander kind op de groep 1:1 begeleiding nodig heeft, geven sommige ouders en jongeren aan dat er te weinig begeleidingstijd over blijft voor hun eigen kind. Zeker de jongeren die 'wat zelfstandiger of rustiger zijn' voelen zich dan aan hun lot overgelaten.

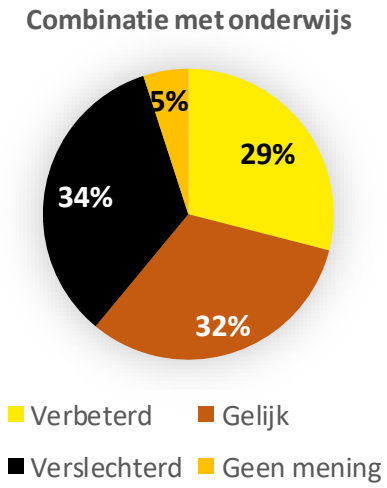
Onderwijs na de sluiting

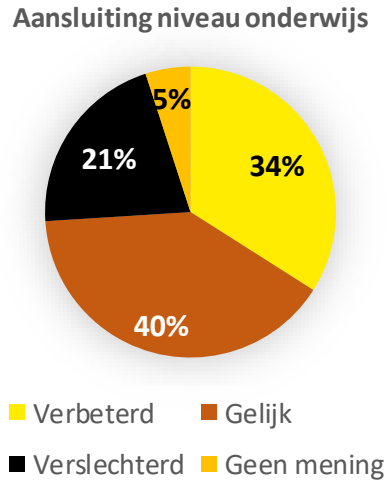
Past dit bij wat je nodig hebt?

Verschilt dit t.o.v. DHG?

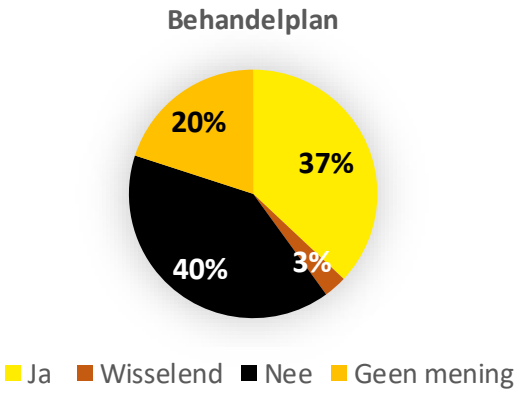

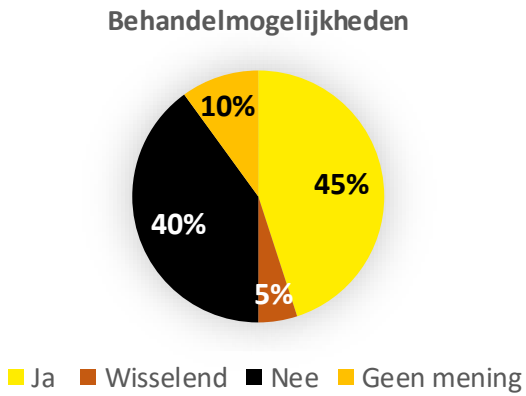
Het overgrote merendeel van de jongeren volgde voor de sluiting onderwijs op het Hoenderloocollege, een school voor speciaal onderwijs op het terrein van DHG. Er moest dus niet alleen een nieuwe woonplek, maar ook een nieuwe school worden gevonden. Dit was geen gemakkelijke opgave, want een school kon pas worden gezocht nadat bekend was waar de jongere naar toe zou gaan verhuizen. De meeste jongeren hebben daarom lang in onzekerheid gezeten over hun nieuwe school.
Het merendeel van de respondenten kan inmiddels aangeven dat het onderwijs redelijk tot goed aansluit (in combinatie met de woning en qua niveau). "***Ik heb een leuke klas en een leuke leraar, ik ga graag naar school***" Het proces rond onderwijs heeft hen het afgelopen schooljaar wel veel energie gekost.

Doordat de jongeren nu niet meer allemaal gebruik (hoeven) maken van het Hoenderloocollege, hebben sommige jongeren meer mogelijkheden gekregen om onderwijs op hun eigen niveau te volgen of in bepaalde vakken examen te doen. Anderen ervaren juist de nadelen van een school die niet meer gekoppeld is aan de woning waar de jongere verblijft: er is minder directe communicatie tussen school en de woning, met alle nadelen van dien. Of jongeren onderwijs kunnen volgen op hun eigen niveau, is afhankelijk van de mogelijkheden die de school daarin heeft.
"School is wel lastig. Bij speciaal onderwijs is het hoogste niveau MAVO. Hij heeft advies VWO, maar zijn verwerkingssnelheid is heel laag en dat is uit balans. Af en toe is het een beetje makkelijk omdat hij niet genoeg uitgedaagd wordt. Vroeger kwam hij op hoogbegaafd niveau uit. Hij heeft ook veel onderwijs gemist omdat hij zoveel problemen had."

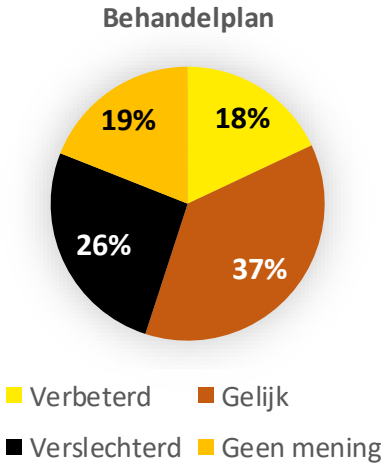
Behandeling: inhoudelijk

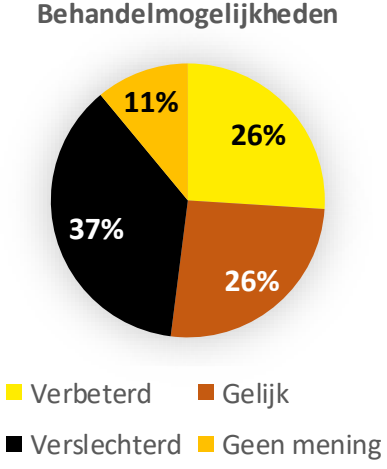
Past dit bij wat je nodig hebt?

Verschilt dit t.o.v. DHG?

Relatief is er veel ontevredenheid over de huidige behandelmogelijkheden en het huidige behandelplan. Veel jongeren hebben geen adequaat behandelplan dat regelmatig wordt geëvalueerd. Ook heeft het in de meeste gevallen lang geduurd voordat therapieën werden aangeboden of opgestart. Het therapie-aanbod van DHG wordt door veel respondenten gemist. Een aantal respondenten geeft aan dat de behandeling te laat is aangevraagd, terwijl juist de afspraak was dat aan deze groep voorrang werd gegeven.

"Het heeft 8-10 maanden geduurd voordat hij kon starten, en dat was anders afgesproken. Ze zouden niet op een wachtlijst komen te staan, en meteen door mogen gaan. Ook de therapie die ze volgden zou door mogen lopen. En dat is niet gebeurd."

"Hij wordt enkel behandeld op de groep en niet daarbuiten. Psychomotorische therapie had meteen moeten starten."

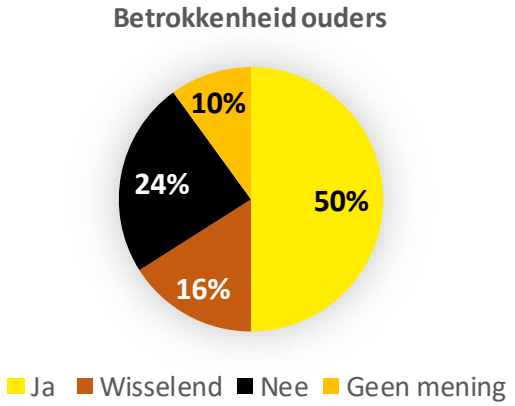
Ook geven diverse respondenten aan dat de wijze waarop jongeren gestimuleerd worden om behandeling te volgen, verschilt met DHG. Het volgen van therapie wordt door de jongeren nu als vrijblijvender ervaren en met name ouders geven aan dit niet altijd goed te vinden.

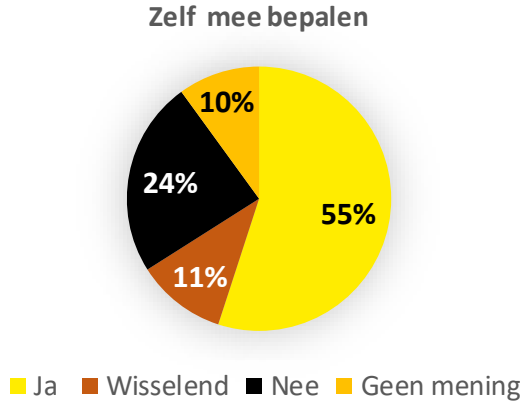
"Hij ontvangt op dit moment geen passende zorg. De begeleiding en therapeuten zijn te meegaand met het kind en richten zich te weinig op het probleem. Er wordt veel gepraat, maar onvoldoende aangepakt."

"Ik heb geen therapie en ik hoef ook geen therapie meer. Ik vind het prima zo."

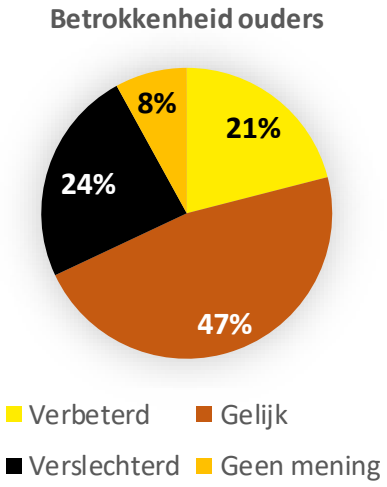
Behandeling: samenwerking

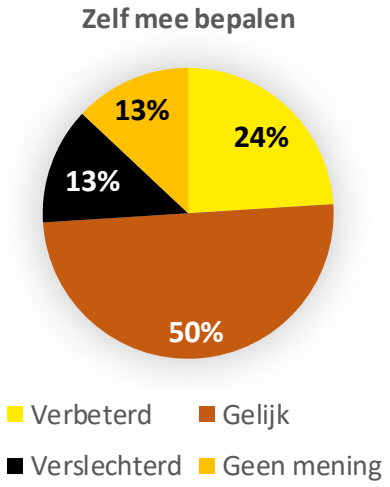
Past dit bij wat je nodig hebt?

Verschilt dit t.o.v. DHG?

De samenwerking in de behandeling wordt minder negatief ervaren dan de behandelmogelijkheden die na de overgang zijn geboden. Ouders en wettelijk vertegenwoordigers voelen zich over het algemeen aardig betrokken en hebben, net als de jongeren, het idee dat ze mee kunnen bepalen in de behandeling die de jongere nu ontvangt.

"Ze doen het echt goed, er gebeuren dingen. Eerder moesten we heel erg ergens achteraan, nu worden dingen opgestart. De gezinsbegeleidster is heel prettig, ze komt ook aan huis. We voelen ons veel meer betrokken bij zijn behandeling en begeleiding."

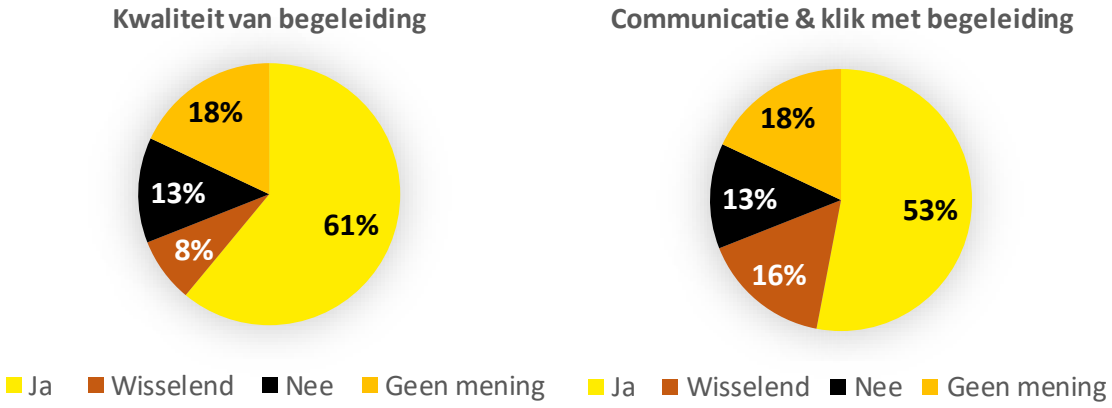
Bij een aantal kleinschalige voorzieningen wordt een gebrek aan communicatie ervaren: ***"Bij DHG was er tweewekelijks contact. Nu is er alleen contact als ik (moeder) initiatief neem".***

"Ook bij het ophalen was er bij DHG altijd een warme overdracht aan de deur en kort even vertellen hoe alles gaat. Nu zie of hoor je niemand bij het ophalen, dit voelt niet fijn".

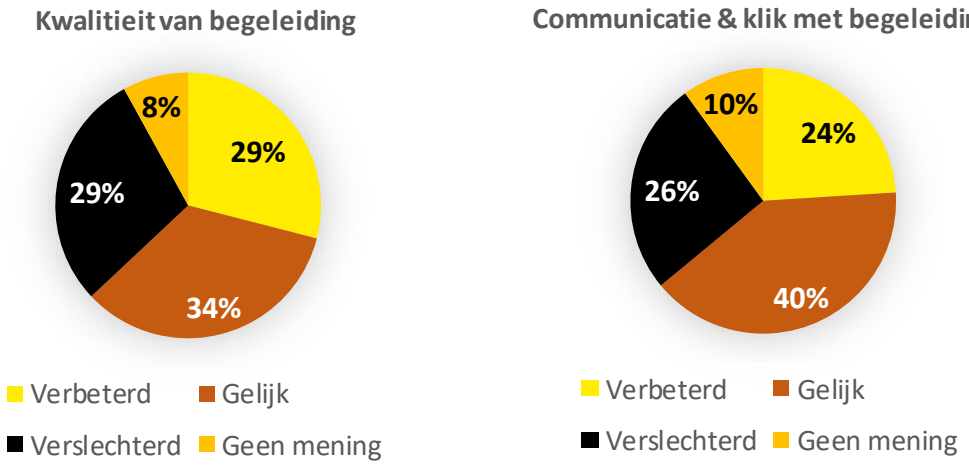
Een andere belangrijke ontwikkeling is dat veel jongeren en ouders aangeven dat er minder fixatie en afzondering plaatsvindt dan in het verleden (op DHG of bij een eerdere voorziening). Het merendeel geeft aan het passend te vinden dat dit op de huidige plek niet gebeurt. Een aantal ouders mist de mogelijkheden tot begrenzing van hun kind zoals die eerder wel werden ingezet. Sommige ouders moeten met lede ogen aanzien hoe hun kind ontspoort, en de middelen om dit te voorkomen lijken te ontbreken.

Ervaringen met begeleiding

Past dit bij wat je nodig hebt?

Verschilt dit t.o.v. DHG?

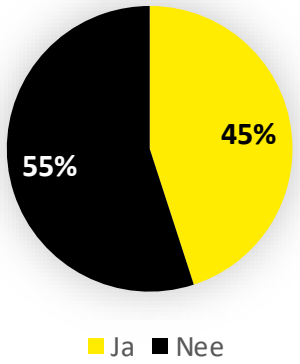
De ervaringen met begeleiding zijn heel divers, en de meningen over dit onderwerp lopen uiteen. Zo zijn er diverse respondenten, die met klem benadrukken dat zij zich niet herkennen in de kritiek die in het verleden is geuit over de begeleiding op DHG. Zij hebben veel compassie voor de lastige positie waarin begeleiders hebben gezeten in de periode van de sluiting. Anderen geven aan de begeleiding op DHG juist als repressief te hebben ervaren, en de huidige begeleiding als een sterke verbetering te zien. ***"Hij heeft DHG echt als traumatisch ervaren, een straffen-en-belonen-regime, een slechte mentor en grote onveiligheid op de groep. Nu is de leiding beter, grijpt in bij pesten. De sfeer is nog wel onrustig, maar beter dan bij DHG."***

Bij diverse jongeren is een mentor mee verhuisd naar de huidige woning. Dat een bekende begeleider mee is verhuisd, heeft voor veel jongeren een positief verschil gemaakt in de overgang naar een nieuwe woning. De opstart met een nieuw team van begeleiders wordt door veel respondenten wel als lastig benoemd. Gezien de behoefte van de jongeren aan vertrouwde begeleiders, heeft het een hele tijd geduurd voordat zij zich wat meer op hun gemak voelden of zichzelf echt konden laten zien.

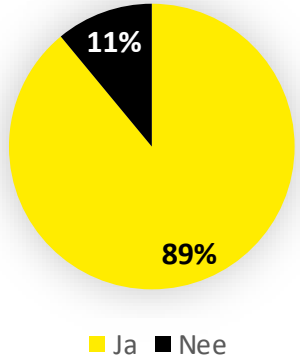
Kijken we naar het totaal aantal respondenten, dan kunnen we concluderen dat de huidige begeleiding door de meeste respondenten als positief wordt ervaren en dat de kwaliteit van en communicatie met begeleiding over het algemeen geen verslechtering is ten opzichte van DHG. In een aantal gevallen wordt structureel overleg met de begeleiding gemist. Ook geven verschillende mensen aan dat ze de structuur die op DHG was, missen voor hun kind en dat de huidige benaderingswijze vrijblijvender is. Sommige mensen ervaren dit als prettig, anderen zien dit als een achteruitgang. ***"Ik werd eerst heel intensief begeleid, en nu niets meer. Ik doe alles alleen".***

Klachten

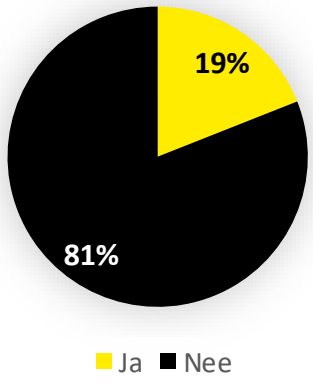
Heb je klachten over je huidige plek?

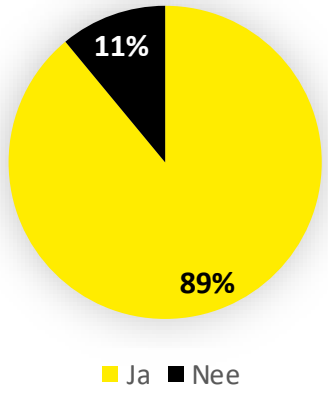
Zo ja, heb je dit gemeld?

Is dit naar wens opgelost?

Heb je je veilig gevoeld om te melden?

Een laatste vraag van leden van de Tweede Kamer betrof de vraag of jongeren en ouders zich veilig hebben gevoeld om klachten te uiten. Deze vraag kan over het algemeen eenduidig worden beantwoord: Ouders en jongeren voelen de ruimte en veiligheid om klachten te melden, maar hun klachten worden vaak niet naar wens opgelost.
De klachten zijn voor 88% gemeld bij Pluryn, 2 personen hebben het AKJ /IGJ benaderd en 2 personen hebben bij een andere zorgaanbieder (niet zijnde Pluryn) een klacht ingediend. Een aantal respondenten geeft expliciet aan klachten juist te willen melden bij de mensen die betrokken zijn bij hun kind. De mogelijkheid om bij AKJ of IGJ/IvhO te melden wordt daarom door de meeste mensen niet benut.
Ouders en jongeren uiten hun onvrede over o.a. gebrek aan communicatie en behandeling ook in hun reguliere overleg met begeleiders en behandelaars. De klachten gaan over de groepssamenstelling, gebrek aan leeftijdsgenoten, te weinig buiten komen en het voedingsbudget. Er lijken meer klachten te zijn over het functioneren van gedragswetenschappers en management, dan over directe begeleiders. Vooral ***“het niet écht gehoord voelen”*** is een veel genoemde klacht.

Sommige ouders geven aan dat ze gestopt zijn hun klachten te melden, omdat ze weinig vertrouwen hebben dat er daadwerkelijk iets mee wordt gedaan. ***“Ik kan mijn klachten wel inleveren maar wat gebeurt er mee? Ik blijf zelf knokken voor mijn kind. Er moet veel meer op maat geregeld worden voor een kind. Maar ik zie niet dat dit ooit gaat gebeuren. Ik hoop dat ik andere ouders help met dit signaal. Het jeugdzorgstelsel is een lange eenzame weg, echt slopend.”***

Impact op ouders

Het sluitingsproces heeft veel indruk gemaakt op de ouders van de betrokken jongeren. Ook voor hen was het een ingewikkeld jaar. In sommige gevallen roept het onderwerp nog dusdanig veel op, dat zij erg geëmotioneerd raken. Voor 7 ouders is dit reden geweest om niet te willen deelnemen aan de interviews, en zij hebben hun kind daar ook geen toestemming voor gegeven. Vier andere ouders vonden het prima als hun kind werd geïnterviewd, maar wilden zelf niet meewerken omdat het hen te veel zou ontregelen. Twee ouders deden wel mee, maar gaven OZJ geen toestemming om hun kind te interviewen. ***'Hij is nu net een beetje rustig, maar als jij over DHG begint, dan wil hij meteen terug."***

Wat vooral naar voren komt uit de verhalen van de ouders, zijn de emoties rond het gebrek aan goede plekken voor jongeren met deze complexe problematiek en missen van communicatie, overleg en keuzemogelijkheden. De plaatsing op DHG was niet de eerste plaatsing waar zij mee te maken kregen en ze hebben van dichtbij ervaren hoe moeilijk het is om een passende plek te vinden voor jongeren met de problematiek van hun eigen kind.

De reacties lopen uiteen van vertwijfeling tot machteloosheid en boosheid. ***"Ik heb me heel boos gemaakt: iedereen weet dat je geen 250 kinderen elders kan plaatsen. Wij zijn al zo lang bezig. En dan ga je zomaar ineens sluiten terwijl er geen goede plekken zijn. Toch geloven ze, Pluryn, de regering, dat dit kan. Ze moeten gewoon investeren in dit soort jongeren want dit is de toekomst."***

Ook komt naar voren hoe stressvol de jaren vóór DHG voor veel ouders zijn geweest. De sluiting van DHG kwam voor hen bovenop de negatieve ervaringen die een aantal van hen heeft gehad binnen de jeugdzorg, of raakten aan hun eigen problematiek.

"Ik had al last van angst en paniek maar dat is erger geworden door het hele proces en de onzekerheid; ik heb toen flinke stressklachten gekregen, en ben er ook ziek van geweest. Nu gaat het wel weer."

"Doodvermoeiend, met veel verdriet en zorgen, ik kan het eigenlijk niet meer aan. Ik heb spijt dat ik mijn zoon ooit in jeugdzorg heb gebracht."

De ouders wiens kind nu op een passende plek zit, en waarbij behandeling, onderwijs en vrije tijd inmiddels goed aansluiten, herkennen bovenstaand beeld. Ook in hun geval heeft de sluiting veel energie en kostbare behandeltijd gekost, ook al stemt het huidige aanbod nu tevreden.

Over de interviews wordt aangegeven dat deze veel losmaken.
"Terugkijkend in dit gesprek, voel ik weer de frustratie over het hele proces."

"Het is heftig om het weer allemaal terug te halen, maar ook goed om toch nog een keer het verhaal te kunnen doen. Voel me gehoord."

"Ik vind dit gesprek fijn, het geeft erkenning en is een beetje helend."

Ervaringen in het oppakken van vragen

Twaalf jongeren uit de onderzoeksgroep en drie jongeren buiten de onderzoeksgroep hebben aan OZJ de vraag gesteld om mee te denken over hun huidige situatie. Een adviseur van het team Oppakken en Leren van Complexe Casuïstiek is vervolgens met deze vragen aan de slag gegaan. Hierbij is steeds de verbinding gezocht met het huidige behandelteam van de jongere.

De vragen die zijn gesteld, hebben veelal te maken met:

- toekomstperspectief (gericht op overgang 18 jaar)
- behandeling (extra check of de huidige route klopt)
- maatwerk (aansluiten op de behoefte van jongeren)

Een aanmerkelijk gedeelte van de vragen gaat over het toekomstperspectief van jongeren die bijna 18 jaar worden. ***''Ik maak mij zorgen nu mijn kind 17,5 jaar is, er is veel onduidelijkheid over zijn perspectief''.*** De overgang van 18- naar 18+ brengt veel onzekerheid met zich mee. Het is voor veel jongeren en ouders niet duidelijk waar ze aan toe zijn en welke stappen ze moeten lopen. Daarin merken we dat een toekomstplan vaak ontbreekt.
"Ik zou het liefste hebben dat hij daar kon blijven tot hij de volgende stap in het leven kan maken. Bepaalde dingen in het leven blijven moeilijk voor hem en daar heeft hij altijd een vorm van hulp bij nodig.''
Daarnaast zien we veel ouders met vragen over WLZ (Wet langdurige zorg). Wat heeft dit voor invloed op hun kind? Hoe kun je dit aanvragen? Is dit wel de juiste route die we willen gaan lopen?

Zoals eerder aangegeven in deze rapportage, is de opstart van behandeling niet in alle gevallen goed gegaan. Een aantal ouders heeft ons team daarom gevraagd om versnelling aan te brengen in de start van behandeling, of om te checken of ze nu de juiste route lopen.

Hierin is een bepaalde urgentie merkbaar, ouders willen geen kostbare tijd en ontwikkelkansen missen voor hun kind. We merken daarbij dat communicatie een belangrijk onderdeel is. Jongeren hebben meerdere malen meegemaakt dat ze alsnog moesten verhuizen wanneer ze voor hun gevoel vast op een plek zaten. Helderheid over perspectief, doelen en verwachtingen kan helpen om een gevoel van ontreddering bij jongeren en ouders te voorkomen en om samen op te kunnen blijven trekken.

Bij een aantal jongeren hebben de adviseurs van OZJ een intensiever traject gelopen om te zorgen dat het zorgaanbod aansluit bij de behoefte van de jongeren. Het gaat hierbij om jongeren die hun weg nog niet hadden gevonden na de sluiting, en waarbij sprake is (geweest) van een escalatie van problemen bij de jongeren zelf, of in de samenwerking met zorgaanbieders. In deze gevallen heeft OZJ meegeholpen bij het creëren van een maatwerkoplossing op het gebied van wonen, begeleiding of behandeling. Hierbij is steeds aangesloten bij bestaande structuren, en is het regionale Expertteam ingeschakeld zodat er een duurzame oplossing komt die breed gedragen wordt. Deze jongeren zitten inmiddels bijna allemaal op een andere plek.

" De kritiek is op DHG en de residentiële zorg in het algemeen. Ik (vader) denk dat er veel winst te behalen is bij medewerkers; hen meer deskundig maken, meer communiceren, ouders betrekken en zoeken naar duurzame oplossingen dichtbij huis zodat kinderen een netwerk kunnen opbouwen."

Conclusies

In deze rapportage zijn we op basis van de analyses van de interviews bij jongeren en wettelijk vertegenwoordigers (ouders/voogden) ingegaan op de kernvragen die de Tweede Kamer voorjaar 2021 heeft gesteld. Deze vragen kunnen op dit moment redelijk positief worden beantwoord: met de meeste jongeren gaat het nu wisselend tot goed, en de klachten die jongeren en hun ouders hebben ervaren naar aanleiding van het sluitingsproces, zijn bij het merendeel van de betrokkenen afgenomen. Voor de mensen die daar nog behoefte aan hadden, is extra inzet gedaan om te kijken hoe ook zij tot rust kunnen komen op een voor hen passende manier. De mensen die klachten hadden, hebben zich veilig genoeg gevoeld om zich te melden bij hun zorgaanbieder. Echter, in de meeste gevallen zijn deze klachten helaas niet naar wens opgelost. Opnieuw door zorgaanbieders hierover het gesprek aan gaan met ouders en jongeren lijkt ons een gewenste vervolgstap.

Dit gezegd hebbende, willen we niet ontkennen dat een kleine groep nog steeds klachten heeft en in een negatieve spiraal terecht is gekomen na vertrek van de Hoenderloogroep. Daarbij vinden wij het belangrijk te benadrukken dat het sluitingsproces een enorme impact heeft gehad op het leven en de ontwikkeling van alle betrokken jongeren en hun ouders. In de meeste gevallen kwam de sluiting van DHG bovenop een geschiedenis van (over)plaatsingen, problemen, onzekerheid en gebroken schoolloopbanen. De veerkracht om een sluitingsproces als dat van DHG aan te kunnen, is mede door de geschiedenis van de betrokkenen alsook door de problematiek van deze jongeren begrijpelijkerwijs beperkt. Vanuit hun perspectief is er te lang onduidelijkheid geweest, voelden zij zich onvoldoende meegenomen in keuzes en alternatieven en hebben zij moeten kiezen uit 2 kwaden. Het ontbreken van voldoende beschikbare vervolgplekken was hier zeker debet aan.

Dat het nú met de meeste jongeren wisselend tot goed gaat, is een conclusie die, zo werd duidelijk uit de interviews, begin 2021 nog niet had kunnen worden getrokken. Daarvoor is er de nodige herstel- en wentijd nodig geweest en was in een heel aantal gevallen nog onvoldoende mogelijk als het gaat om behandeling. Voor de jongeren van bijna 18 heeft het verlies aan deze kostbare tijd nog meer consequenties. Hen meer tijd gunnen zou hierin helpend zijn.

Dat er nu verhoudingsgewijs weinig vragen zijn voor ondersteuning bij het organiseren van passende zorg, onderwijs of vrije tijd heeft ons inziens ook te maken met het verstrijken van de tijd. Een tijd die nadrukkelijk in het teken heeft gestaan van COVID-19 en alle maatregelen en gevolgen die daarmee verband houden. Deze context is zeker niet bevorderlijk geweest voor het voeren van overleg, het vinden van een passende vervolgplek en het vormgeven van een goede overdracht. Het grote aantal jongeren dat betrokken was in het sluitingsproces, is ons inziens eveneens een belemmerende factor geweest. In de rapportage van het Verweij-Jonker Instituut wordt hier verder op in gaan.

Dat een residentiële voorziening als DHG ook mogelijkheden heeft voor deze groep jongeren, kwam naar voren in de verhalen. Het grote aanbod van vrijetijdsactiviteiten en de korte communicatielijnen tussen behandeling, onderwijs en verblijf, worden nu soms gemist. De voordelen van kleinschalig verblijf worden ook genoemd. Er is nu meer rust en er zijn minder negatieve interacties. De huiselijke omgeving die hierbij in veel gevallen is gecreëerd, geeft jongeren en ouders een prettiger gevoel.

Conclusies

Belangrijke leerpunten bij sluiting van voorzieningen voor jeugdhulp:

- Voor jongeren met complexe problematiek en een veelal lange hulpverleningsgeschiedenis met veel onzekerheid, trauma en verdriet, is overplaatsen niet gewenst. Bij het sluiten van een voorziening is het vanuit perspectief van de jongeren belangrijk om meer tijd te nemen en uitstroom geleidelijk te laten verlopen;
- Wennen aan een nieuwe situatie kost tijd. Voor jongeren die bijna 18 zijn is dit extra vervelend omdat hen minder tijd gegund is. Voor hen is gericht werken aan een duurzaam vervolgperspectief na hun 18e levensjaar essentieel;
- Voor een soepele overplaatsing is het hebben van een doorlopende behandeling, passend onderwijsaanbod en het hebben van vrijetijdsbestedingsactiviteiten belangrijk;
- Communicatie met ouders en jongeren vraagt tijd en gerichte aandacht van zorgaanbieders vanuit alle functies voor, tijdens en na overplaatsing.

Nawoord

Het uitvoeren van dit onafhankelijke onderzoek is een opdracht die wij met de grootst mogelijke zorgvuldigheid voor alle betrokkenen hebben willen uitvoeren. We hebben ons best gedaan om zoveel mogelijk mensen te spreken en hun verhalen en ervaringen zo integer mogelijk weer te geven. We hopen hiermee een beeld te hebben gegeven hoe het nu met de jongeren gaat en welke vragen zijn opgepakt.

De gesprekken die we hebben gevoerd waren met momenten erg emotioneel beladen en we zijn ons ervan bewust dat het terugkijken op het sluitingsproces bij veel mensen het nodige naar boven heeft gehaald. We hopen dat het voeren van dit gesprek, voor degene die dat nodig had, heeft bijgedragen aan een afsluiting. We willen alle jongeren, ouders en voogden die hebben meegewerkt aan dit onderzoek dan ook hartelijk bedanken voor hun tijd en de open wijze waarop zij hun verhaal hebben gedeeld.

Een ander woord van dank is gericht aan de medewerkers van Pluryn die hebben geholpen bij de opzet en uitvoering van dit onderzoek. De zorgvuldige manier waarop zij met ons mee hebben gedacht en waarop zij uitgestroomde jongeren hebben benaderd, heeft mede geleid tot de grote respons die we hebben gehad.

Tot slot bedanken we de medewerkers van de gemeente Utrecht, IGJ en VWS voor de prettige samenwerking in het opzetten en uitvoeren van dit onderzoek.

Vanuit onze ervaringen in het ‘Oppakken en Leren van Complexe Casuïstiek’ herkennen we veel in de verhalen die met ons zijn gedeeld. In onze jaarrapportage worden de rode draden beschreven die ook van toepassing zijn op de jongeren en ouders uit dit onderzoek.

COLOFON

Opdrachtgever Ministerie voor Volksgezondheid Welzijn en Sport

Auteurs: Dr. L. Gerits, drs. J. Oskam en drs. G. Buur

E zorgvragen@vng.nl

I www.voordejeugd.nl

© OZJ, augustus 2021.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd.

Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.